

Головний редактор
С. О. Павленко

Заст. головного редактора
О. Б. Коваленко

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

З історії

М. К. Бойко,
О. Д. Бойко,
Г. В. Борjak,
В. О. Горбик,
В. О. Дятлов,
О. Б. Коваленко,
В. В. Кривошея,
С. А. Леп'яко,
Ю. А. Мицик,
О. П. Моця,
С. О. Павленко,
В. М. Половець

З філософії

І. В. Бичко,
Г. В. Волинко,
В. А. Личковах,
В. Г. Табачковський,
В. І. Шевченко,
О. О. Явоненко

З філології

О. Г. Астаф'єв,
О. Г. Ковальчук,
П. П. Кононенко,
А. Г. Погрібний,
Г. В. Самойленко

З економіки

С. І. Бандур,
С. І. Іщук,
Л. О. Коваленко,
М. В. Кужільний,
А. М. Москаленко,
І. Ф. Степаненко,
О. П. Степанов,
Д. М. Стеченко

РЕДАКЦІЙНА РАДА

Є. П. Ананко,
М. П. Бутко,
О. П. Васюта,
А. А. Григор,
П. В. Грищенко,
Ю. Р. Коцюбинський,
В. П. Маслов,
С. І. Пономаренко,
О. П. Реєнт,
С. П. Реп'ях,
В. Ф. Савченко,
П. С. Сохань,
Л. В. Студьонова,
Б. І. Суховірський,
П. Т. Тронько,
П. І. Устенко,
В. Ф. Чепурний,
Ф. І. Шлиг,
О. Ф. Явоненко,
В. П. Яковець

Відповідальний секретар

А. В. Сокол
Редактор випуску
О. В. Ткаченко

Видавці - Чернігівський державний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, Чернігівський держінститут економіки та управління, Ніжинський державний педагогічний університет ім. М. В. Гоголя

СІВЕРЯНСЬКИЙ ЛІТОПИС

Всеукраїнський науковий журнал

ЗМІСТ

У ГЛИБ ВІКІВ

П. Пономаренко. Князі путивльські.....3
В. Бодрухін. Ольговичі й Давидовичі..... 10

ІСТОРІЯ МІСТ І СІЛ

П. Пиріг. Лівобережний похід Яна Казимира (1663-1664 рр.) 15
ЮВІЛЕЇ

Н Саєнко. Неповторність таланту (до 100-річчя О.Саєнко) 25

РОЗВІДКИ

О. Черненко, Л. Ясновська. Археологічні дослідження П. М. Добровольського на Чернігово-Сіверщині.....34

В. Опанасенко. Формування дворянського стану у Чернігівській губернії 41

О. Дмитренко. Роль земства у розвитку селянської кооперації на Чернігівщині (1865-1917 рр.) 45

В. Лазаренко. Форми селянського землекористування на Північному Лівобережжі України у 20-х на початку 30-х рр. ХХ ст.....53

В. Бойко. Видача власницьких записів державним селянам Лівобережної України.....64

С. Клопот. Внутрішня політика гетьмана І. Мазепи у концепції С. Соловйова.....75

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ СТУДІЇ

Н. Михальчук. Семіотичний статус людини без "абсолюту" у малій прозі В. К. Винниченка.....82

М. Кореневич. Звичайна дудка чи "Голуба симфонія" 93

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ

І. Петrenchенко. Нововиявлені документи до біографії Опанаса Шафонського.....98

Ю. Мицик, В. Денис. Листи М. Могилянського до М. Грушевського.....108

ФІЛОСОФСЬКА СКАРБНИЦЯ

С. Конончук. Вчення про індивідуацію в метафізиці Й. Кононовича-Горбацького.....120

А. Малівський, В. Шубін, В. І. Вернадський про значущість Канта як природознавця.....131

С. Єдинак. "Осінь народів" і польська філософія.....137

В. Нападиста. Забуте ім'я: Назарій Антонович Фаворов.....140

А. Черній. Філософська думка часів Київської Русі.....148

СПОГАДИ

Г. Власенко. У рідну мову закоханий.....154

КРАЄЗНАВЧА МОЗАЇКА

О. Ільїн. Іван Туманський і Олександр Радищев.....161

В. Терлецький. Чи існує зображення Березовського?.....164

А. Бойко. Переселенці з Чернігівщини на півдні України в останній чверті XVIII століття.....167

ПРИДЕСНЯНСЬКА КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

А. Шпиталь. На горах кийвських.....169

І. Каганова. Друковані та архівні джерела про Чернігівщину часів 1941-1943 років.....172

К. Ходарченко. Літературна спадщина Віри Богданівської-Полової.....176

Л. Коваленко, І. Кичко. Трансформаційні процеси в економіці Поліського регіону: доцільність та перспективи.....179

ЕКОНОМІКА

О. Третьяков. Конкурентне середовище фондового ринку.....182

Б. Чемісов. Територіальна зосередженість виробництва як чинник залежності "ранг-людність" в регіональній системі поселень.....187

В. Аніщенко. До питання про необхідність удосконалення нормативної бази охорони навколишнього природного середовища.....197

В. Гливенко. Аналіз використання кормів у тваринництві 200

Є. Сич, Н. Гавриленко, Ю. Бутько. Соціально-економічний стан поштового зв'язку в регіоні.....206

Ю. Карпенко. Проблема врахування впливу зовнішніх факторів на маркетингову діяльність підприємства.....214

“СІВЕРЯНСЬКИЙ ЛІТОПИС”

Всеукраїнський науковий журнал

Постановою Вищої атестаційної Комісії України журнал “Сіверянський літопис” включено у перелік наукових видань, публікації яких зараховуються до результатів дисертаційних робіт з історії, філософії, філології, економіки (“Бюлетень ВАК України”, 1997, № 2; “Бюлетень ВАК України”, 1998, №4; “Освіта України”, 7 липня 1999, № 27).

Засновник - Чернігівське обласне об'єднання “Прогрес”

Журнал видається за наукового сприяння Інституту української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України

Реєстраційне свідоцтво КВ № 1025 від 26 жовтня 1994 р., видане Міністерством інформації України

Індекс 74325

Адреса редакції: 14000, м. Чернігів, вул. Воровського, 10

Телефон для довідок 95-74-18

- **Ніжинське відділення редакції журналу**
(зав. Астаф'єв Олександр Григорович, тел. 5-38-50)
- **Новгород-Сіверське відділення редакції журналу**
(зав. Воїнов Святослав Святославович, тел. 2-31-63)
- **Нью-Йоркське відділення редакції журналу**
(зав. Курас Григорій Михайлович,
USA, New-York-11230, Brooklyn, Ocean Avy 1854, apt 8в)

**Базові освітні, наукові, культурологічні
установи, де зберігаються комплекти
журналу “Сіверянський літопис”:**

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Національна парламентська бібліотека України

Книжкова палата України

Бібліотека Конгресу США (м. Вашингтон)

Національна бібліотека Канади (м. Оттава)

Вашингтонський університет

Стенфордський університет

Торонтський університет

Бодліанська бібліотека (м. Лондон)

Гарвардський коледж

Бібліотека Інституту історії України НАН України

Львівська наукова бібліотека імені Стефаника АН України

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека

ім. В. Короленка

Сумська обласна універсальна наукова бібліотека

Путивльський історико-культурний заповідник

Харківська державна наукова бібліотека

Одеська державна наукова бібліотека

**Наукова бібліотека Київського національного університету
імені Т. Г. Шевченка**

“СІВЕРЯНСЬКИЙ ЛІТОПИС”

Журнал.

Коректори: Н. С. Бажанова, Л. І. Данчук, Н. М. Дерев'янка, М. М. Макановицька,
С. М. Стебловська, О. В. Цибульська.

Здано до набору 28.10.99 р. Підписано до друку 1.12. 99 р. Формат 70x108¹/₁₆.
Папір газетний. Гарнітура Times New Roman Cyr., Journal Sans. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 19,29. Обл. -вид. арк. 18,3. Тираж 800 прим. Зам. 8185.

Віддруковано на поліграфічній базі редакційно-видавничого комплексу
“Деснянська правда”.

14000, Чернігів, пр-т Жовтневої революції, 62.